

management. Business Process Modeling]. Moscow: Mann, Ivanov i Ferber, 2013.

Repin, V. V. *Biznes-protsessy. Modelirovanie, vnedrenie, upravlenie* [Business processes. Modeling, implementation and management.]. Moscow: Mann, Ivanov i Ferber, 2013.

Sheer, A.-V. *ARIS – modelirovanie biznes-protsessov* [ARIS – Business Process Modeling]. Moscow: Viliams, 2009.

Sakharov, P. "Rational Rose, BPwin i drugie – aspekt analiza biznes-protsessov." [Rational Rose, BPwin and others – aspect of the analysis of business processes]. <http://www.osp.ru/cio/2000/11/171012>

Salo, A., and Hamalainen, R. P. "Preference Ratios in Multiattribute Evaluation (PRIME) – Elicitation and Decision Procedures un-

der Incomplete Information, IEEE Transactions on Systems, Man, and Cybernetics". *Systems and Humans*. vol. 31, no. 6 (2001): 533-545.

Samuylov, K. E., Chukarin, A. V., and Yarkina, N. V. *Biznes-protsessy i informatsionnye tekhnologii v upravlenii telekommunikatsionnymi kompaniyami* [Business processes and information technology in the management of telecommunications companies]. Moscow: Alpina PabliShera, 2009.

Ustenko, S. V., Bereza, A. M., and Haluzynskiy, H. P. *Informatsiini systemy v ekonomitsi* [Information systems in economics]. Kyiv: KNEU, 2012.

Vsiakikh, E. I., Zueva, A. G., and Noskov, B. V. *Praktika i problema-tika modelirovaniia biznes-protsessov* [Practice and problems of business process modeling]. Moscow: DMK Press; Kompaniia AyTi, 2008.

УДК 339.727.22

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРЯМОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ У ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ

ЧИЧКАЛО-КОНДРАЦЬКА І. Б., КОРНІЄНКО А. А.

УДК 339.727.22

Чичкало-Кондрацька І. Б., Корнієнко А. А. Сучасні тенденції прямого іноземного інвестування у промисловість України

У статті проаналізовано сучасні тенденції прямого іноземного інвестування в промисловий сектор України, розглянуто динаміку прямих іноземних інвестицій, досліджено секторальну структуру прямого іноземного інвестування та побудовано загальну структуру прямих іноземних інвестицій (ПІІ) за видами промисловості. Обґрунтовано важливість залучення ПІІ у промисловість задля забезпечення конкурентоспроможного розвитку української економіки, досліджено головні проблеми надходження й розподілу іноземних інвестицій у промисловості України, а саме: ігнорування протягом тривалого часу на державному рівні проблем інвестиційної діяльності, уповільнення інвестиційних процесів у світі, низький рівень кредитування промислового виробництва з боку міжнародних фінансових організацій, несприятливий інвестиційний і бізнес-клімат в Україні, високий рівень інфляції та тінзації економіки, а також неефективна система споживання природних ресурсів.

Ключові слова: іноземні інвестиції, пряме іноземне інвестування, промисловість.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Чичкало-Кондрацька Ірина Борисівна – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки, Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка (пр. Першотравневий, 24, Полтава, 36011, Україна)

Корнієнко Альона Анатоліївна – асистент, кафедра міжнародної економіки, Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка (пр. Першотравневий, 24, Полтава, 36011, Україна)

E-mail: usual2007@rambler.ru

УДК 339.727.22

Чичкало-Кондрацкая И. Б., Корниенко А. А. Современные тенденции прямого иностранного инвестирования в промышленность Украины

В статье проанализированы современные тенденции прямого иностранного инвестирования промышленного сектора Украины, рассмотрена динамика прямых иностранных инвестиций, исследована секторальная структура прямого иностранного инвестирования и построена общая структура прямых иностранных инвестиций (ПИИ) по видам промышленности. Обоснована важность привлечения ПИИ в промышленность для обеспечения конкурентоспособного развития украинской экономики и исследованы главные проблемы поступления и распределения иностранных инвестиций в промышленности Украины, а именно: игнорирование на протяжении долгого времени на государственном уровне проблем инвестиционной деятельности, замедление инвестиционных процессов в мире, низкий уровень кредитования промышленного производства со стороны международных финансовых организаций, неблагоприятный инвестиционный и бизнес-климат в Украине, высокий уровень инфляции и тензации экономики, а также неэффективная система потребления природных ресурсов.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, прямое иностранное инвестирование, промышленность.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Библ.:** 8.

Чичкало-Кондрацкая Ирина Борисовна – доктор экономических наук, доцент, заведующая кафедрой международной экономики, Полтавский национальный технический университет им. Ю. Кондратюка (пр. Первомайский, 24, Полтава, 36011, Украина)

Корниенко Алёна Анатольевна – ассистент, кафедра международной экономики, Полтавский национальный технический университет им. Ю. Кондратюка (пр. Первомайский, 24, Полтава, 36011, Украина)

E-mail: usual2007@rambler.ru

UDC 339.727.22

Chichkalo-Kondratska I. B., Korniienko A. A. Modern Tendencies of Direct Foreign Investment into Ukrainian Industry

The article analyses modern tendencies of direct foreign investment into the industrial sector of Ukraine, considers dynamics of direct foreign investments, studies the sectoral structure of direct foreign investment and builds a common structure of direct foreign investments (DFI) by types of industry. It justifies importance of attraction of DFI into industry for ensuring competitive development of the Ukrainian economy and studies main problems of receipt and distribution of foreign investments into Ukrainian industry, namely: neglect of problems of investment activity for a long time at the state level, slowing down investment processes in the world, low level of crediting industrial production on behalf of international financial organisations, unfavourable investment and business climate in Ukraine, high level of inflation and shadow economy and also inefficient system of consumption of natural resources.

Key words: foreign investments, direct foreign investment, industry.

Pic.: 3. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Chichkalo-Kondratska Irina B. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Head of the Department of International Economy, Poltava National Technical University named after Yu. Kondratyuk (pr. Pershotravnevyy, 24, Poltava, 36011, Ukraine)

Korniienko Alona A. – Assistant, Department of International Economy, Poltava National Technical University named after Yu. Kondratyuk (pr. Pershotravnevyy, 24, Poltava, 36011, Ukraine)

E-mail: usual2007@rambler.ru

Одним із найважливіших завдань ефективного розвитку економіки України є відновлення стратегічної ролі промисловості у стимулюванні економічного зростання та підвищенні конкурентоспроможності економіки. В умовах недостатності внутрішніх ресурсів комплексна модернізація промисловості України можлива, на нашу думку, за умов ефективного залучення іноземних інвестицій та технологій. У цьому контексті перед Україною постає першочергове завдання – формування механізму інвестиційного забезпечення національного економічного прориву. Пряме іноземне інвестування за наявності чітких пріоритетів залучення зовнішнього капіталу та ефективного регуляторного механізму спроможне забезпечити конкурентоспроможний розвиток української економіки.

Вагомий внесок у розроблення проблем залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку внесли вчені О. І. Рогач, А. А. Пересада, А. С. Музиченко, С. В. Захарін та ін., зокрема у промислову сферу В. Я. Заруба, П. А. Орлов, А. П. Косенко, Я. А. Жаліла, А. І. Сухоруков [2, 8].

Метою статті є аналіз сучасних тенденцій прямого іноземного інвестування та дослідження проблем надходження й розподілу інвестицій у промисловому секторі України. Теоретичну і методологічну основу дослідження складають класичні та прикладні праці вітчизняних і зарубіжних спеціалістів в галузі інвестування, а також статистичні та аналітичні дані.

Нарощування та ефективна реалізація промислового виробництва залежить від стану інвестування у

промисловості. У цьому контексті слід розглянути динаміку прямих іноземних інвестицій (ПІІ) як важливого джерела фінансування промисловості.

Протягом останніх років притік ПІІ в економіку України залишається незначним (рис. 1), що зумовлено як зниженням інвестиційної активності у світі, так і несприятливим інвестиційним кліматом в Україні.

Частка ПІІ в промисловість у загальній структурі ПІІ за 2003 – 2012 рр. знизилась із 49,9% до 31,5% (табл. 1). Для іноземних інвесторів привабливішими були види економічної діяльності з більш високим рівнем рентабельності та швидким обігом капіталу: фінансова діяльність, операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям, а також торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку. Однак слід констатувати той факт, що у 2012 р. частка ПІІ у промисловість у загальній структурі ПІІ зросла по відношенню до аналогічного періоду 2011 р. на 5,4%.

Секторальна структура ПІІ (рис. 2) свідчить про негативну тенденцію скорочення частки інвестування у переробну промисловість – з 89,8% на початок 2010 р. до 82% на початок 2013 р., не дивлячись на те, що сума ПІІ з кожним роком збільшувалась (станом на 1 січня 2010 р. обсяг ПІІ становив 11916,5 млн дол. США, а на 1 січня 2013 р. – 14078,7 млн дол. США).

Обсяги іноземного інвестування у добувну промисловість у грошовому виразі стабільно зростають: на початок 2004 р. їх обсяг становив 184,7 млн дол. США, а на початок 2013 р. – 1548,4 7 млн дол. США, хоча у 2009 р.

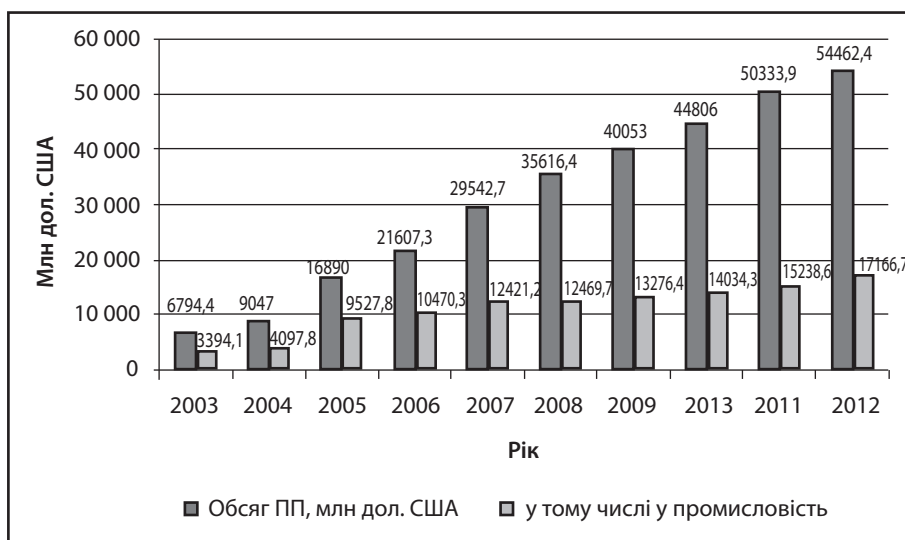

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій у промисловість України, млн дол. США

Складено за даними Держкомстату України.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в економіку України, млн дол. США (на початок року)

Показник	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Усього ПІІ	6794,4	9047,0	16890,0	21607,3	29542,7	35616,4	40053,0	44806,0	50333,9	54462,4
у тому числі у промисловість	3394,1 (49,9%)	4097,8 (45,3%)	9527,8 (56,4%)	10470,3 (48,5%)	12421,2 (42,0%)	12469,7 (35,0%)	13276,4 (33,1%)	14034,3 (31,3%)	15029,9 (29,9%)	17166,7 (31,5%)

Складено за даними Держкомстату України.

частка інвестування у добувну промисловість скоротилася на 8,1% порівняно з 2008 р., що пов'язано зі світовою фінансовою кризою.

Частка іноземних капіталовкладень у сировинній галузі з низькою доданою вартістю значно перевищує частку інвестицій у галузі з високою доданою вартістю, зокрема машинобудування. Як і протягом попередніх років, у 2012 р. найвагомішою в структурі ПІІ в промисловий сектор є частка інвестицій у металургійне виробництво (35,9%), підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (17,7%), добувну промисловість (9%), виробництво та розподілення електроенергії, газу та води (9%), хімічну та нафтохімічну промисловість (7,7%).

Легка промисловість залишається непривабливою для іноземних інвесторів через неконкурентоспроможність на зовнішньому ринку та низький попит на її продукцію на внутрішньому ринку. Частка легкої промисловості у структурі ПІІ промислового сектора (рис. 3), починаючи з 2009 р., постійно зменшується і на початок 2013 р. становить лише 0,8%.

Стабільно зростають обсяги ПІІ у підприємства з оброблення деревини та виробництво виробів з деревини – на початок 2004 р. їх обсяг становив 99,8 млн дол. США, а на початок 2013 р. – 307,4 млн дол. США. Однак їх частка у загальній структурі ПІІ в промисловість залишається низькою – 2% на початок 2012 р. та 1,8% на 01.01.2013 р.

Обсяги іноземного інвестування у підприємства з целюлозно-паперового виробництва та видавничої діяльності також залишаються стабільно низькими протягом багатьох років. Їх частка у структурі ПІІ балансує на рівні 1 – 2%, проявляючи тенденцію до подальшого зниження.

Частка іноземних капіталовкладень у виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення останнім

часом стрімко падає: з 3,4% на початок 2010 р. до 2,4% на 1 січня 2013 р.

Питома вага ПІІ в хімічну та нафтохімічну промисловість зменшилась за 2011 – 2012 рр. з 9,7% до 7,7%, що свідчить про недостатнє фінансування однієї з пріоритетних галузей України.

Стабільно високу частку ПІІ у промислові підприємства складають інвестиції у металургійне виробництво, що пов'язано з його орієнтацією на експорт і високий рівень доходності. Однак частка ПІІ у металургійне виробництво поступово зменшується: якщо на початок 2011 р. вона складала 42,4% від загального обсягу ПІІ, то на 01. 01. 2013 р. – лише 35,9%.

Стратегічно важливим для України є розвиток машинобудування. Темпи розвитку цієї галузі мають перевищувати загальні темпи зростання промислового виробництва, створюючи умови для структурно-інноваційної перебудови й технічного переснащення всіх галузей економіки. Обсяг іноземних інвестицій у підприємства машинобудування, попри незначне зростання у грошовому вимірі, залишається вкрай низьким. Питома вага ПІІ в підприємства машинобудування також залишається низькою – на рівні 7%.

Наявні проблеми надходження й розподілу інвестицій у промисловому секторі України полягають у структурних диспропорціях (технологічних, галузевих, регіональних, за джерелами інвестування), що загрожують поглибленням дисбалансів товарних і фінансових ринків, консервацією неефективної структури виробництва, монополізацією окремих стратегічно важливих або соціально значущих галузей економіки, нерациональним використанням сировинно-ресурсної бази та виробничих потужностей. Розглянемо основні причини недостатнього іноземного інвестування у промисловість.

Рис. 2. Структура ПІІ за видами промисловості, %

Складено за даними Держкомстату України.

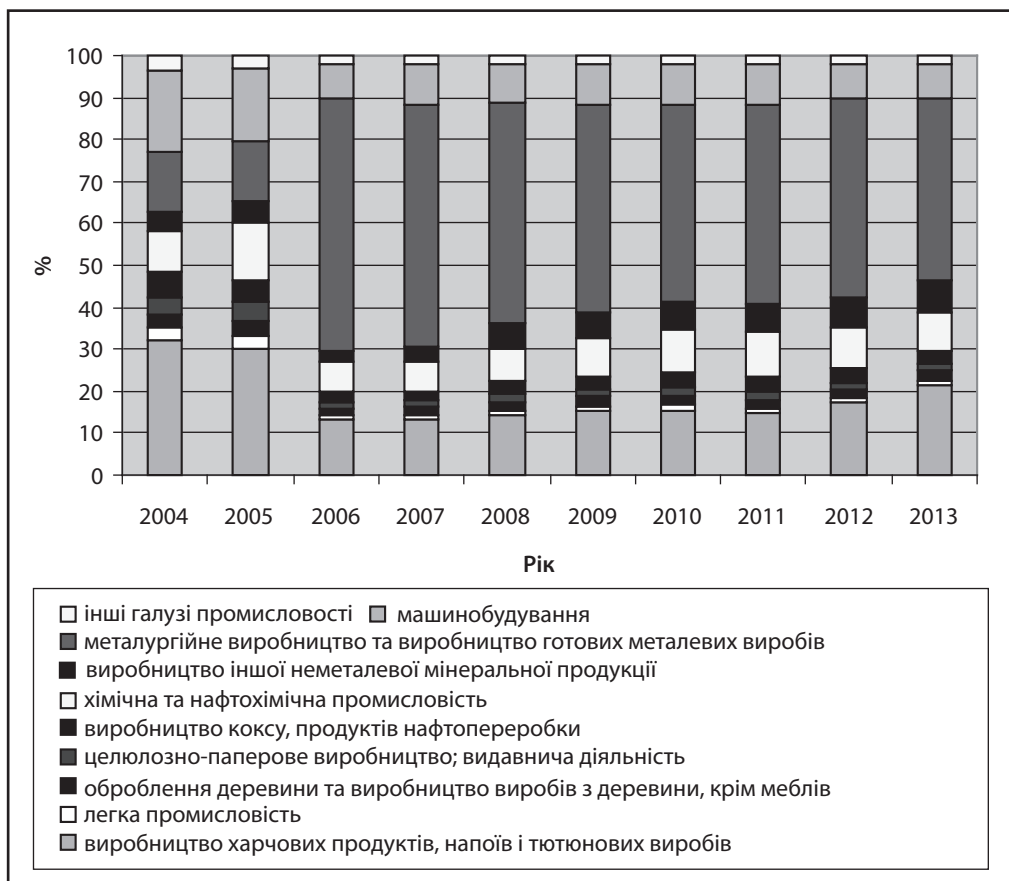

Рис. 3. Структура ПІІ за видами переробної промисловості, %

Складено за даними Держкомстату України.

По-перше, ігнорування протягом тривалого часу на державному рівні проблем інвестиційної діяльності, насамперед інвестування в реальний сектор економіки. Ринкові перетворення першої половини 90-х рр. не супроводжувались адекватною інвестиційною підтримкою, відбулося обвальне падіння виробництва та інвестицій. Як наслідок – хронічний дефіцит інвестицій протягом багатьох років призвів до фізичного і морального спрацювання обладнання, його вибуття, а відповідно й до зниження випуску продукції, падіння її конкурентоспроможності та дискваліфікації працюючих на технологічно відсталому обладнанні.

По-друге, суттєве уповільнення міжнародних інвестиційних процесів у зв'язку з економічною кризою: річний приплив ПІІ у світі у 2009 р. скоротився на 37%, порівняно з 2008 р. Перспективи України щодо відновлення зовнішнього фінансування покращилися після підписання угоди з МВФ про надання їй кредиту, що спричинило підняття кредитних рейтингів країни провідних міжнародних рейтингових агентств Fitch та Standard&Poors. Однак, за даними МВФ, кредитний портфель України від міжнародних організацій є найбільшим серед країн Східної Європи, і в майбутньому країна може стикнутися з проблемою обслуговування зовнішніх боргів, що негативно позначиться на інвестиційній привабливості країни [1].

Низьким є рівень кредитування промислового виробництва з боку міжнародних фінансових організацій. Діючі проектні портфелі Світового банку та ЄБРР зосе-

реджені у сферах транспорту, енергетики та енергоощадності. Кредит загальним обсягом 3,4 млрд дол. США, що Україна отримує від МВФ у рамках кредитної лінії «Stand by», спрямовано на підтримку курсу національної валюти, міжнародних резервів держави та активних позицій платіжного балансу [5].

По-третє, несприятливий інвестиційний і бізнес-клімат, що відображається у рейтингах міжнародних організацій, на які орієнтуються найвпливовіші інвестори з усього світу. Так, за сприятливості умов ведення бізнесу і перспектив розвитку економіки Україна зазвичай займає місце наприкінці списку, серед країн Африки і Азії. При цьому поступається більшості країн СНД. Основними чинниками низьких рейтингів визначені недосконале законодавство, великий податковий тягар, непрозорість приватизаційних процесів з небажанням залучати до них іноземних інвесторів. За підсумками рейтингу Світового банку «Ведення бізнесу 2013», Україна займає 137 місце із 185 країн [3].

По-четверте, високий рівень інфляції. Інфляційні очікування відлякують потенційних інвесторів, загрожуючи знеціненням їх доходів від інвестування. При цьому, якщо у країнах СНД під час фінансової кризи падіння промислового виробництва супроводжувалося незначною інфляцією або навіть падінням цін на товари, то в Україні спостерігалось суттєве зростання цін виробників та інфляція, що було наслідком намагання підприємств зберегти свою рентабельність.

По-н'яте, високий рівень тінзації економіки як реакція бізнесу на неефективну податкову політику та недостатню бюджетну підтримку реального сектора. За даними Мінекономіки України, рівень тіншової економіки виходить за межі порогового значення (не більше 30% ВВП), у 2012 р. він досяг 34% [5]. За оцінками експертів цей рівень значно більший.

По-шосте, неефективна система споживання природних ресурсів, велика енергоємність економіки України, що робить продукцію української промисловості значно дорожчою порівняно з багатьма імпортними аналогами та не дозволяє підприємствам вивільняти з обороту кошти для інвестування в розвиток виробництва та впровадження інновацій.

ВИСНОВКИ

Дослідження сучасних тенденцій прямого іноземного інвестування у промисловість України в контексті глобалізаційних процесів являє собою багатоаспектне наукове завдання. Детально проаналізувавши процеси прямого іноземного інвестування у промисловому секторі, слід констатувати той факт, що найбільш привабливими видами промисловості для іноземних інвесторів протягом багатьох років залишаються металургійне виробництво, виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, добувна промисловість, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води, хімічна та нафтохімічна промисловість. Менш привабливими для іноземних інвесторів є підприємства легкої промисловості, підприємства з оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, підприємства целюлозно-паперової галузі (їх частка у структурі ПШ складає 4 – 5%). Слід зазначити, що найменші обсяги ПШ протягом досліджуваного періоду надходили до виробництв, орієнтованих на внутрішній ринок.

До основних проблем надходження й розподілу інвестицій у промисловому секторі України можна віднести ігнорування протягом тривалого часу на державному рівні проблем інвестиційної діяльності, уповільнення інвестиційних процесів у світі, низький рівень кредитування промислового виробництва з боку міжнародних фінансових організацій, несприятливий інвестиційний і бізнес-клімат в Україні, високий рівень інфляції та тінзації економіки, та інші. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. World Investment Report 2010, UNCTAD [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unctad.org/>
2. Заруба В. Я. Инвестиционная оценка конкурентных преимуществ и рыночной конъюнктуры промышленных предприятий / В. Я. Заруба, П. А. Орлов, А. П. Косенко // Бизнес Информ. – 2012. – № 7. – С. 24 – 27.
3. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2012 р. від 14.02.2013 р. № 03.5-27/217 [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/express/expres_u.html
4. Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Офіційний сайт міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/>

6. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/>

7. Проект Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/>

8. Розвиток промислового потенціалу України в процесі після кризового відновлення / О. В. Собкевич, А. І. Сухоруків, В. Г. Савенко [та ін.]; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2010. – 48 с.

REFERENCES

- "Investytsii zovnishnyoeconomichnoi diialnosti Ukrainy u 2012 rotsi vid 14.02.2013 r. № 03.5-27/217" [Foreign Investments of Ukraine in 2012 from 02.14.2013, the № 03.5-27/217]. http://ukrstat.org/uk/express/expres_u.html [Legal Act of Ukraine]. <http://www.me.gov.ua/>
- Ofitsiyni sait derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Ofitsiyni sait ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. <http://www.me.gov.ua/>
- "Prohrama ekonomichnykh reform na 2010-2014 roky" [Economic Reform Program for 2010-2014]. <http://www.president.gov.ua/>
- Sobkevych, O. V., Sukhorukov, A. I., and Savenko, V. H. *Rozvytok promysloвого potentsialu Ukrainy v protsesi pislia kryzovoho vidnovlennia* [The development of industrial potential of Ukraine in the process of recovery after the crisis]. Kyiv: NISD, 2010.
- "World Investment Report 2010, UNCTAD" <http://unctad.org/>
- Zaruba, V. Ya., Orlov, P. A., and P. Kosenko, A. "Investitsionnaia otsenka konkurentnykh preimushchestv i rynochnoy koniunktury promyshlennykh predpriatiy" [Investment assessment of competitive advantages and market industrial companies]. *Biznes Inform*, no. 7 (2012): 24-27.